

І.В.Малиновська, к.ф.н., доц., Трусів С.С.

**СВІТОФОРМУЮЧИЙ ДИСКУРС В АСПЕКТІ
ІНТЕРДИСКУРСИВНОСТІ
(на прикладі дискурсу політичної філософії і прав людини ООН)**

*«Наша усна та письмова мова ... є
провідником дії - дії, яка надає форму нашому
життю.»*

Potter J.W., Wetherell M. [26, 38]

Серед спеціалізованих гуманітарних дискурсів в сучасному світі виделяються три, які визначають вектори духовного розвитку людства й акценти соціально-політичної практики. В аспекті захисту прав людини це дискурси політичної філософії і прав людини ООН. В просторі першого створюються найзагальніші системотворчі світоглядні концепти моралі, свободи, добра, справедливості, індивіду та соціуму. В другому вони конкретизуються відносно прав і свобод членів суспільства, соціальних груп і цілих народів відповідно національного і міжнародного права. І головне – ці концепти інституціалізуються через формулювання в офіційних документах, що перетворює їх на домінанти міжнародної політичної практики. Ці взаємопов'язані функції вказаних дискурсів надають їм характеристик типологічних аналогів, і, не заперечуючи їх окремого існування, об'єднують в єдиний дискурсивний простір.

Метою цієї статті є дослідити потенціал трансцендентності й інтердискурсивності означених дискурсів, та їх складні переплетіння у в креативному процесі створення «нових світів» [2, 3-12], тобто нової реальності життя людства в сьогоденному глобалізованому світі. Відповідно, в роботі висувається гіпотеза про креативну силу названих дискурсів, яка, за образним виразом видатного мислителя С.М. Булгакова, надає людині владу над світом, а слово перетворює на дію [3]. Мета передбачає дослідження діалектичної взаємодії дискурсів, аналіз учасників дискурсотворення, їх цілей, стратегій, цінностей.

Теоретичною базою дослідження є загальновизнані положення когнітології (О.С. Кубрякова, Ю.С. Степанов, С.Г. Воркачова, З.Д. Попова, І.А. Стернін), теорія дискурса (М. Фуко, В.І. Карасік), теорія можливих світів (О.П. Бабушкін, Е. Гуссерль, Я. Хінтікка, А.Н. Уайтхед, Д.К. Lewis), теорія аргументації (А.Д. Белова, А. А. Івін). Ми ґрунтувались також на концепції трансценденції (Л. Штраусс, Е. Фегелін), яка розуміється як спроможність феноменів у процесі функціонування переходити на вищі, більш складні рівні буття і яка дозволяє логічно пояснити одночасне існування дискурсів як окремих сутностей і як таких що входять до інтегрованого дискурсного простору.

Значущими для даного дослідження є також положення соціолінгвістики щодо того, що мова визначається суспільством і є відображенням соціального, а вслід за цим, - що дискурс є соціальною діяльністю (практикою) (Н. Феркло, Т.А. ван Дейк), виходить в роботах останнього часу на перший план (Р. Водак, Н. Денісова, М. Ищенко, М. Проскуряков, Л. Пеппель, М. Новікова-Грунд). Це дозволило сучасній науці наблизитись до розкриття проблем взаємозв'язку мови і влади, мови і політики, мови і ідеології, а також розпочати дослідження проблем мовного маніпулювання, конструювання соціально-політичного контексту через мову (Е.Лассан, Н. Плотнікова, Е. Шейгал).

Відповідно вищезазначеного теоретичного контексту, в цій роботі дискурс визначається як ієрархічна комунікативно-знакова тотальність [7], яка характеризується такими основними планами інтенціональним (стратегії), актуальним (втіленням цих інтенцій у реальній комунікації), віртуальним (розпізнання й розуміння цінностей), контекстуальним (розширення смислового поля в різних контекстах), психологічним (емоційний заряд дискурса) та дієвим (інтеграція вищезазначеного в суспільній свідомості і подальше конструювання суспільством нового середовища, форми якого є відбитками культури [див. також: 9].

Спеціалізований дискурс розуміється як тематично, професійно, соціально або інституціонально сфокусований дискурс, який здатен до трансценденції, інтеграції та розгортання в нових концептуально-комунікативних просторах.

Відправними точками аналізу є дослідження семантичного інвентаря дискурсу і його лексикалізованих концептів. «Кращий спосіб встановити допущення дискурсу полягає в тому, щоб вивчати його термінологічний апарат. Семантичний інвентар дискурсу за необхідності визначає границю між тим, що може і не може бути сказано, обговорено або досліджено в його рамках» [1, 55]. Тієї ж думки дотримується О.В. Сергєєва, яка вважає, що при дослідженні будь-якого різновиду дискурса виключно важливим є лексичний аспект: «Лексическая система языка является ведущей при исследовании любых фрагментов языковой картины мира (ЯКМ), так как лексика больше, чем другие ярусы языка, обеспечивает функционирование языка как средства общения, а отображенная в лексической единице абстракция является вербально выраженным знанием внешнего мира» [10,3]. Проте, продовжує дослідниця, не менш важливим є концептуальний аналіз, який сьогодні для багатьох дослідників дискурсу вбачається продовженням семантичного: «Несомненно, изучение концептов требует метода, адекватного самим объектам, и расширяет рамки исследования за пределы собственно лексикологического анализа, предполагая применение методов когнитивной семантики, поскольку в когнитивистике обращается особое внимание на ментальную репрезентацию языковых явлений и на воздействие культуры на языковую личность. Современные лингвисты изучают не только речемыслительную деятельность в целом, но и воплощенное в языковых

единицах и категориях мировосприятие и мировоззрение носителя языка, определяют связь языковых категорий и единиц с восприятием и познанием мира» [ibid.].

У сучасному глобальному діалозі виділяється масив *ключових* політико-філософських термінів, які використовуються практично у всіх галузях гуманітарного знання і соціальної практики, що надає їм статусу міжгалузевих омонімів. Наведемо лише ту їх частину, яка описується у програмі дисципліни *Political Philosophy* в Оксфордському університеті: *anarchism, , citizenship, civil society, civil state, classes, classicism, conservatism, culture, democracy, deportation, despotism, power, state power, political power, political statehumanism, social motion, social activity, law, conformity to law, ideology, electoral system, the right to vote, social institute, information, art, truth, history, political conflict, legitimacy of power, matter, myth, political mythology, monarchy, moralily, social norm, social community, social organization, political organization, social relations, political party, politician, political struggle, political sociology, political science, political system, political rituals and ceremonies, political institute, consumerism, reason, social equality, rationalization, rationality mode, freedom, democratic freedom, subjectivism, social role, reaction, property, private property, modern society, socia structure, sovereignty, political interest, sphere of interest, tradition, utopia, political participation, values, political values, centralized state, individual, ecology, economy, epoch, ethics* [17]. Всі наведені терміни поширені не лише у сучасних текстах політичних філософів, але й в юридичних і політичних міжнародних документах: резолюціях, деклараціях, конвенціях, угодах, заявах, зверненнях, доповідях, протоколах, тощо.

Всі ці терміни з'явилися в європейських мовах по мірі осмислення взаємовідносин людини-суспільства-держави як у сфері суспільної практики, так і політичної філософії. Чи не найбільш ця наука (яку також називають нормативною політичною теорією), багато в чому завдячує британській думці і англійській мові. Достатньо згадати серед її видатних представників імена Т. Гоббса, І.Бентама, Дж. Локка, Дж. Милля. Майже канонізоване сучасне розуміння політичної філософії наведене в енциклопедичній статті Д.Міллера: "Political philosophy can be defined as philosophical reflection on how best to arrange our collective life - our political institutions and our social practices, such as our economic system and our pattern of family life. (Sometimes a distinction is made between *political* and *social* philosophy, but I shall use 'political philosophy' in a broad sense to include both.) Political philosophers seek to establish basic principles that will, for instance, justify a particular form of state, show that individuals have certain inalienable rights, or tell us how a society's material resources should be shared among its members. This usually involves analysing and interpreting ideas like freedom, justice, authority and democracy and then applying them in a critical way to the social and political institutions that currently exist" [25].

В англomовному академічному дискурсі політична філософія (*political philosophy*) визначається як нормативна політична теорія (*normative political theory*). Це область інтелектуальних досліджень, в якій оперують ідеями, що

відносяться до політики, особливо до політичних цінностей, до суті політичної дійсності і до інтелектуальних передумов політичного аналізу. Описуючи предмет і функції політичної філософії філософи виділяють нормативність як її головну характеристику. Як нормативна теорія, вона ставить за мету роз'яснення політичних цінностей, визначення того, що є бажаним і моральним. Представник нормативної філософії вважає, що має право вільно виносити моральні і етичні судження, висловлюватися у приписуючому дусі про бажане положення справ і рекомендувати політичні цілі [24]. Нормативна теорія вчить, яким має бути світ; формулює бажані умови і висуває аргументи, щодо їх переваги; захищає норми і цінності. Нормативна теорія серед інших виконує прескриптивну функцію: в її межах розробляється інструментарій та засоби, які необхідно вжити, щоб досягти бажаних умов. Таким чином, політична теорія працює з двома типами концепцій: тими, які вибудовують політичні ідеали (наприклад, *свободи*) і такі, що формулюють нормативні принципи (наприклад, *політичного знання, політики*). Відносно свободи, наприклад, будуть вивчатися умови, за яких *свободу* необхідно обмежити). Політична філософія – наука інтегральна, проте в той же час, це самостійна галузь соціально-філософського і політичного знання [8, 17]. Вона розглядає, головним чином, антиномії, які вербалізовані як у формі абсолютних, так і відносних антонімів: *individual-socium, citizen-state, rational-irrational, equality-inequality, chaos - law, right - liberty, power - immunity, duty –no-right liability etc.*

З набору наведених вище термінів стає очевидним, що вони є яскравим проявом діалектичності філософського політичного дискурсу, яка полягає у взаємодії загального (повсякденного) і наукового дискурсів: їх переважна більшість функціонують як одиниці загальної мови і, певною, мірою, актуальні для мовлення широкого загалу англomовців; в той же час, вони продовжують складати термінологічний апарат нормативної політичної теорії і виступати термінами інституціонального дискурсу міжнародного права (дискурсу міжнародних організацій, зокрема ООН). Ми вважаємо цю дуалістичність конститутивною ознакою дискурсів, в яких функціонують такі одиниці. Між такими дискурсами існують відносини інтердискурсивності, в межах яких дискурси почергово виступають донорами один для одного, сприяючи кругообігу ідей від теорії у соціальну практику, від узагальнення практичного досвіду до легітимації ідей і практики. Осміслення нового легітимізованого простору призводить до уточнення старих і появи нових ідей і т.д. Для розкриття цієї взаємодії необхідно визначити семантичні маркери інтердискурсивності, які впливають із залучення смислового потенціалу дискурсів-донорів. До таких, зважаючи на природу спеціалізованого (наукового, інституціонального, професійного) дискурсів, ми відносимо ситуативні, топікальні й логічні паралелі і аналогії, і в першу чергу, «ресемантизацію» лексичних домінант дискурсів донорів.

Звертаючись ще раз до наведеного масиву лексичних одиниць, ми бачимо, що вони номінують мікро і макроконцепти [10,7], пов'язані між собою в єдине асоціативно-семантичне поле (що складається з макро і мікрополів),

експлікуючи концепосферу англійської мови в просторі політичного життя, яка повстає як ієрархічно побудована система взаємопов'язаних концептів. Специфіка лексичної експлікації цих концептів така, що вони вербалізуються не тільки лексемами, характерними для номінації концептів в англійській літературній мові, але й лексемами, що їх експлікують лише в дискурсі політичної філософії, а також лексичними одиницями, специфічними для дискурсу прав людини. З макроконцептами *individual i society*, в політичній теорії перш за все співвідносяться мікроконцепти *liberty, law, justice, partnership, state*. У дискурсі прав людини – *citizen (national), human rights, protectionalism, state, law, violation of rights*. В дискурсі ООН – *international law, democratic rights, human rights, security*.

В межах статті неможливо показати, як в конкретних текстах з політичної філософії, виступах омбудсменів, документів ООН складається складна система взаємодії, взаємоперетинання і взаємопроникнення макро- і мікроконцептів. Наведемо лише показові приклади.

Одним з ключових концептів політичної філософії є концепт **INDIVIDUAL**. Він експлікований лексемами, які представляють його як багатогранну, окрему людську сутність, яка характеризується будучи співвіднесеною із *society* і містить у собі беззаперечну суспільну сутність (*human, human being, man, person, member, agent*). Лексеми *human, man, person, member, agent* – найбільш поширені у політико-філософських текстах. У загальній мові цей концепт лексикалізується іншим набором лексем: *person, Homo sapiens, being, human being, biped, body, character, child, creature, individual, life, mortal, personage, soul, wight* [BCSD]. В іншому тезаурусі добирається інший перелік таких позначень *person, somebody, single human being, self-determined being, distinct person, unique entity, autonomous being*, при чому антонімом є *group* [RDTh]. У спеціалізованій мові прав людини та ООН антонімічними одиницями цієї лексеми є *society i state*. В дискурсі політичної філософії таким чином підкреслюється як індивідуальність, окремість *individual*, так і його включеність у суспільство – *member of society*.

У дискурсі ООН на перший план впливає його узагальнюючий характер і в документах організації людина представлена, як правило, у її сукупному бутті: *men and women, human beings, everybody, member of the human family*. У дискурсі прав людини ООН знову спостерігаємо інший набір лексем на позначення концепту *individual: human person, human being, national entity*

Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

Recognizing that these rights derive from the inherent dignity of the human person,

Recognizing that, in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the ideal of free human beings enjoying civil and political freedom and

freedom from fear and want can only be achieved if conditions are created whereby everyone may enjoy his civil and political rights, as well as his economic, social and cultural rights,

Realizing that the individual, having duties to other individuals and to the community to which he belongs, is under a responsibility to strive for the promotion and observance of the rights recognized in the present Covenant [ICCPR].

У політико-філософському дискурсі слово *individual* вживається у двох значеннях: суспільне створіння, людина, що користується набором суспільних прав і обов'язків та у значенні само ідентифікованої людини в аспекті її етнічного походження, культурної приналежності, соціального статусу.

У дискурсі прав людини ООН *individual* вживається у значенні: будь-який мешканець Землі, громадянин певної країни, який має всі демократичні права і відповідні обов'язки як у певному соціокультурному середовищі, так і у глобальному плані.

Політичні філософи розглядають такі основні аспекти буття людини такі як ставлення до суспільства, права та представників інших культур. Найбільш значущою є опозиція *liberty – tyranny of law; equality – inequality; social justice – partiality*. З одного боку, людина народжена вільною, з іншого, її існування жорстко обмежене правовими нормами. Як біологічне створіння людина народжується рівною серед інших, але соціальна побудова суспільства така, що в її економічній та культурній сферах такої рівності можна тільки прагнути. В документах галузі прав людини та ООН така рівність, свобода чітко постулюються:

Proclaims this Universal Declaration of Human Rights as a common standard of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction [UDHR].

У цих прикладах бачимо, що у семантичній структурі слова *individual*, яке експлікує концепт «людина» міститься сема «суспільне», а ядерними семами є «свобода», «рівність», «справедливість». Асоціативно-семантичне поле концепту «людина» перетинається із полем «суспільство».

Майже повна тотожність концепту *individual* у дискурсах політичної філософії і дискурсу прав людини ООН (із показаними відмінностями) притаманна і іншим макроконцептам цих дискурсів, що свідчить про їх інтердискурсивність. Наступним кроком аналізу є дослідити логіку перетворення теоретичних концептів в концепти політично-правової практики, завдяки чому дискурс ООН набуває реальної світоформуючої сили.

На думку авторів статті, структуру дискурсу ООН образно можна зобразити як багатопверховий будинок, верхні поверхи якого – головні тематичні «субдискурси» даного типу (*Peace and Security, Development, Human Rights, Humanitarian Affairs та International Law*) – визначають зміст і наповнення дискурсів нижчого порядку (нижчих поверхів): *counter-terrorism, peacebuilding, disarmament; governance, institution-building, international trade, sustainable development; political, civil, social, economic rights, rights of different groups of society* і так далі, аж до побутового дискурсу окремих домогосподарств на національному рівні.

Така будова дискурсу ООН дозволяє йому обслуговувати головну ціль свого існування - конструювання деонтичної картини світу, як сукупності норм і правил поведінки, необхідних для функціонування у спільноті націй [14].

«Деонтична настанова», яка формується за допомогою дискурсу ООН, відіграє роль специфічного психологічного і ідеологічного механізму, який виявляє та формує ставлення до соціальних норм, створює етичні мотивації діяльності і поведінки [12]. Відомий соціолог Макс Вебер називає такі настанови «політичними ідеями».

Іншою важливою ознакою структурної побудови дискурсу ООН, яку виявили автори є те, що роль «цементу», який утримує усі поверхи разом і забезпечує їх гармонійне взаємодоповнення є такі службові в данному випадку дискурси, як дипломатичний, науковий і політичний. Ці дискурси, внаслідок прозорості меж мають високий ступінь інтердискурсивності, який обумовлює їх «проникнення» у сміжні дискурси [11, 201].

Крім того, спираючись на структуралістичну та постструктуралістичну теорії дискурсу (Е. Лакло, Ш. Муфф, Я. Торфінг та ін.), які трактують мову як світоформуєчу силу, ми робимо припущення, що концепти, сформовані на кожному з поверхів дискурсу ООН є способами конструювання соціальної, політичної та культурної ідентичності. Завдяки своїй міжнародній легітимності ця поважна міжнародна організація формує реальність сучасного світу, тобто вона є сферою, зміст якої наповнюється мовою ООН. Розуміння об'єктивної реальності, реальності, яка нас оточує, залежить від дискурсивного режиму, визначеного цією організацією. Такі поняття як *справедливість, добро, зло, погане, добре* в тій чи іншій сфері є продуктом дискурсивного конструювання ООН.

Згідно теорії дискурсу Йоргенсен і Філліпс, існують наступні постулати аналізу дискурсу з точки зору його соціально-конструкціоністської ролі, яка доводить наші припущення по відношенню до дискурсу ООН: «1. Наши знания и представления о мире – это не прямое отражение мира, а результат классификации реальности посредством категорий; 2. способы понимания и представления мира обусловлены историческим и культурным контекстами; 3. знания возникают в процессе социального взаимодействия, где люди конструируют истины и доказывают друг другу, что является верным, а что ошибочным; 4. в соответствии с определенным мировоззрением некоторые

разновидности поведения фиксируются как естественные, другие – как неприемлемые.» [13].

Вироблені концепти і стандарти укладаються у Конвенції, Пакти, Статути агенцій, програм та фондів ООН, спрямовані на визначення легітимних рамок, в яких можна діяти на національному рівні.

Відповідно до вищесказаного, в статті пропонується розрізнити три типи впливу дискурсу ООН: когнітивний, нормативний і екзекутивний.

“Бюрократичні організації можуть збирати синтезувати, опрацьовувати, та розповсюджувати наукові та інші форми знання і таким чином змінювати систему знань і переконань інших учасників міжнародних відносин (когнітивний вимір). За допомогою створення, підтримки та формування нормотворчого процесу для створення рамок міжнародного співробітництва вони можуть впливати на результати цього співробітництва (нормативний вимір). Щляхом нарощування потенціалу вони також допомагають країнам у реалізації міжнародних договорів, впливаючи таким чином на їх дотримання міжнародних правил і, навіть, формування внутрішньої політики (екзекутивний вимір). [17].

У роботі Макса Вебера «Економіка і суспільство» [4], спеціалізоване знання визначається як головний засіб за допомогою якого бюрократичні організації будують свою перевагу над інтересами громадян у суспільстві.

Можливість створювати, мобілізувати та розповсюджувати політичні ідеї дає міжнародним організаціям необхідний ресурс для нарощування свого потенціалу та впливу на стратегії та діяльність інших інституцій. Розробка категорій та норм, наповнення змістом певних явищ, вироблення класифікаторів, просування глобальних цінностей, або звичайний збір та розповсюдження інформації щодо політики, є головними цілями діяльності багатьох міжнародних організацій. Така нормотворча та інтелектуальна діяльність не тільки зміцнює їх незалежність від держав-членів, які утворюють їх виконавчу раду, але також допомагає збільшити їх владний вплив на партнерів, членів і різних зацікавлених осіб. Таким чином, ідеї «часто роблять легітимною та сприяють їх експансії та втручанню у справи державних та недержавних акторів» [15].

Політичні ідеї розповсюджуються серед політичних інституцій, органів державної влади, ЗМІ та недержавних акторів, як то НУО, організації громадянського суспільства, суспільні рухи, наукове середовище та приватний сектор. Вони сприяють побудові спільного бачення світу та створенню об'єктивної соціальної реальності.

Тобто сучасний світ сприймається таким як про нього говорять легітимні органи.

Краще за все визначити вплив системи ООН можна шляхом аналізу її можливості розробляти або, принаймні, розповсюджувати інноваційні ідеї, які мають значення для міжнародної політики в питаннях миру, безпеки та розвитку. На додачу до виділення коштів на реалізацію програм з розвитку, левина доля ресурсів ООН виділяється на вироблення експертних знань та

ключових цінностей, які можуть допомогти у створенні консенсусу в питаннях вибору конкретної політичної стратегії та розробку міжнародних конвенцій або національної політики в сфері розвитку.

Більше того, стратегія ООН в сфері розвитку спрямована на «зміну поведінки», оскільки її головною метою є зменшення соціальної та політичної дискримінації, гендерної нерівності, насильства, та просування прав людини, освітніх стандартів, здорового образу життя та моделей мікроекономічного розвитку. Оскільки інформаційні, освітні та комунікаційні стратегії можуть сприяти зміні у поведінці, в основі якої знаходяться усталені переконання та соціальна практика, ООН проводить програми з просування нових внутрішніх практик і нових моделей соціальної поведінки.

Для реалізації такої складної і широкої по своїй структурі мети, єдино можливим інструментом є поєднання різних дискурсів. На прикладі концепції розвитку «Human Development», яка втілюється і в Україні через Програму розвитку ООН, ми це можемо легко побачити – у поняття «Human Development Index», експерти-соціологи ООН поєднують такі концепти як Health (медичний дискурс), Education (освітній дискурс) та Standard of Living (економічний дискурс) [22, 12]. Така ж дискурсивність притаманна дискурсу ООН по відношенню до умовно зовнішнього до нього дискурсу політичної філософії, як це було показано на прикладі текстів документів ООН.

В рамках своєї юрисдикції усі органи ООН – від Генерального секретаріату, Генеральної Асамблеї, Економічної і соціальної Ради (ECOSOC) до спеціалізованих агенцій, програм і фондів – активно займаються виробленням та поширенням знань і інформації, важливої для вироблення політики. Ці та інші інституції в рамках ООН та відповідно до визначеного мандату роблять інтелектуальний внесок у забезпечення миру та розвитку, розробляють міжнародні норми та стандарти. Так, в ідеалі, міжнародні організації мають дуже оперативно реагувати на появу нових викликів в сфері розвитку і надавати обґрунтовані та універсальні знання. Ернст Б. Хаас у своїй праці зазначив, що міжнародні організації є важливими «інноваторами» в міжнародному житті, які можуть адаптаувати методи для визначення проблем і вироблення «консensusного знання» для процесу прийняття рішень [21].

ООН виробила такі ключові ідеї, які стали предметом широкого консенсусу і сьогодні лежать в основі дебатів щодо політики розвитку. Наприклад було ресемантизовано концепти, які стимулюють вироблення нових підходів: *basic needs, human development, and human security*. Також було надано розвиток багатьом іншим політичним концептам, як то *sustainable development, democratic governance, responsibility to protect (R2P), gender equality, women's empowerment, cultural diversity, and bioethics, environmental protection, gender issues, fight against HIV/AIDS, food crisis* та інші. Відповідно лексичні одиниці, що їх вербалізують, перетворюються на ключові слова епохи.

З багатьма сучасними викликами, одній державі, навряд чи вдасться, впоратись самотійно. Більше того з огляду на те, що держави знаходяться в різних умовах, мають різні інтереси, політичні пріоритети, переконання та

моральні принципи когнітивний вплив ООН набуває особливого значення. Вибір ідей на основі наукових досліджень і експериментів, їх подальша адаптація для різних учасників є важливою для знаходження консенсусу і вжиття спільних дій.

ООН, її спеціалізовані програми, агенції і фонди, здійснюють вироблення таких наукових знань, розповсюджують власні погляди на політику, а також легітимні в сучасному світі норми і цінності політики і, таким чином, впливають на вироблення національної політики.

Узагальнене і легітимізоване представлення суспільно-політичних концептів, пов'язане з конкретно-історичними стереотипами і нормами оцінки, притаманними суспільству, дозволяє ключовим словам виконувати функцію ідеологічного впливу і соціального регулювання. Пройшовши складний шлях від одиниць загальної мови до достатньо абстрактних термінів політичної філософії, і далі – ресемантизацію у легітимізованому дискурсі міжнародного права (ООН – там де формуються сучасні політичні ідеї), вони набувають символічного змісту, перетворюються на ідеологеми, в яких прагматичні компоненти у структурі значення переважають над понятійним змістом.

Поза межами дискурсу ООН, словосполучення *human rights* для пересічного англомоця звучить як лозунг, реалізації котрого він безперечно прагне, навіть не усвідомлюючи всієї глибини його реального змісту, який сформульований у широкому контекстному просторі юридичних документів.

Таким чином, спроможність сукупності політично значущих дискурсів (політичної філософії та прав людини ООН) впливати на наукову й повсякденну свідомість та їх модифікувати дозволяє зробити висновок, що сукупність цих дискурсів є можливим світом, який обґрунтовується його суб'єктами як правильна інтерпретація сутностей соціальної практики. Ті, хто створюють цей дискурс, - чи то індивідуальні вчені, чи то політичні інститути, чи то міжнародні організації - домогаються інтегрування свого можливого світу в індивідуальну і колективну свідомість членів суспільства, і таким чином, - у соціальну практику.

Література

1. Анкерсмит Ф. Нарративная логика: Семантический анализ языка историков. /Ф. Анкерсмит. - М.: Идея-Пресс, 2003. - 360 с.
2. Бабушкин А. П. «Возможные миры» в семантическом пространстве языка Текст. / А. П. Бабушкин. - Воронеж : ВГУ, 2001. - 86 с.
3. Булгаков С.Н. Философия имени/С.Н. Булгаков - М.: Наука, 2008. - 447 с.
4. Вебер М. Вибрані твори/М.Вебер. - Избранные произведения: Пер. с нем./Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; Предисл П. П. Гайденко.—М.: Прогресс, 1990.—808 с.
5. Гуссерль, Э. Картезианские размышления Текст/ Э. Гуссерль. - СПб. : Наука, 2001.- 315 с.
6. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс Текст. / В.И. Карасик. - М. : Гнозис, 2004. - 390 с.
7. Малиновська І.В. Тоталогія мови//І.В. Малиновська. – Totallogy: постнекласичні дослідження. - №1-К., Наукова думка, 1995.- С.153-168.

8. Паньків Д.Є. Сучасна британська філософія//Д.Є.Паньків. – Історія світової філософії. – К.: Літера, 2004. – С. 112-153.
9. Русакова О.Ф. Максимов Д.А. Политическая дискурсология: предметное поле, теоретические подходы и структурная модель // О.Ф. Русакова, Д.А. Максимов. - Политические исследования. – 2006. - № 4. – С. 26-43.
10. Сергеева Е.В. Русский религиозный философский дискурс «школы всеединства»: лексический аспект./ Е.В. Сергеева. - Автореф. дис....док.филол. наук 10.0201.- СПб, 2002. – 34 с.
11. Современные теории дискурса: мультидисциплинарный анализ (Серия «Дискурсология») – Екатеринбург: Издательский Дом «Дискурс-Пи», 2006. - 177 с.
12. Терентий Л.М. Архетип мироустройства и его роль в дипломатической коммуникации// Л. М. Терентий Актуальные проблемы истории и социальной коммуникации/ Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н.А. Добролюбова. Вып. 11. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Нижний Новгород: ГОУ ВПО НГЛУ, 2010. – 224 с.
13. Шершнева Н.Б. Семантика и прагматика деонтической модальности: функциональная характеристика в системе языка и текста / Н.Б. Шершнева. – Дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 Краснодар, 2000. – 187 с.
14. Филлипс Л.Дж., Йоргенсен М.В. Дискурс-анализ: теория и метод / Л.Дж. Филлипс., М.В. Йоргенсен (Пер. с англ.) – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с.
15. Филичкина Т.П. Деонтические нормы в семантике фразеологических единиц русского и английского языков: на материале глагольных фразеологизмов, содержащих наименование головных уборов./ Т.П. Филичкина -Дис. канд. филол. наук: 10.02. 19 / Т.П. Филичкина. – Орел, 2006. – 221 с.
16. Barnett M., Finnemore M. Rules for the World// M. Barnett, M. Finnemore. - International Organizations in Global Politics. - Ithaca & London: Cornell University Press, 2004. – P. 16-44.
17. Busch P.-O. Make a Living in a Straitjacket// P.-O. Busch (The Secretariat of the Climate Convention)/Global Governance Working Paper, No°22. - Amsterdam et al.: The Global Governance Project, 2006.- www.glogov.org.
18. Caliendo S.M. All the News That's Fit to Print? New York Times Coverage of Human-Rights Violations"/S/M/ Caliedo.The Harvard International Journal of Press Politics , №4, 1999. - P.48–69.
19. Donahue T. J. Political Principles: Why Normative Political Theories Depend on Ethics / Donahue T. J. – Ph.D. Dissertation - Chapter 2: What is a Normative Political Theory? John Hopkins University, 2007. - <http://ssrn.com/abstract=951488>
20. Fairclough N. Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research/ N. Fairclough. - London: Routledge, 2003. – 264 p.
21. Haas E.B. When Knowledge is Power. // E.B. Haas. - Three Models of Change in International Organizations. – Berkeley: University of California Press, 2002. – P.40-45.
22. Human Development Report 2010. The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development/UNDP – New York., Palgrave Macmillan, a division of St Martin's Press LLC, 2010. – 244pp.
23. Mearsheimer J.Tragedy of Great Power Politics, American, 20th Century (The Tragedy of Great Power Politics)/J. Mearsheimer. - New York: W. W. Norton, 2001, - 448 pp.
24. Krause Sh., Stears M. Normative Political Theory. / Sh Krause., M Stears. - The American political science association, Brown University, Oxford University, - http://www.apsanet.org/def_57099.cfm
25. Miller D. Political philosophy. // D. Miller. - Routledge Encyclopedia of Philosophy. E. Craig (Ed.)/ - London: Routledge, 1998. - <http://www.rep.routledge.com/article/S099>
26. Potter J.W. and Wetherell M. /Discourse and social psychology. London: Sage Publications, 1987.- 256 p.

27. Krasner S. Power, the state, and sovereignty: essays on international relations. / S.Krasner/ - London ; New York : Routledge, 2009. - 312 p.

Інтернет-ресурси:

28. www.un.org
29. www.un.org.ua
30. <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r64.shtml> - Резолюції 64-ї ГА ООН, 2009 рік
31. <http://www.theioi.com/publications/the-stockholm-2009-conference-papers> - виступи Омбудсманів на 9 Всесвітній конференції Міжнародного інституту омбудсмана, присвяченій 200-річчю Парламентського Омбудсмана Швеції, 9-12 червня 2009 року

Лексикографічні джерела:

RDTh – Roget's Desk Thesaurus / ed by J.O'Conner. – New York: Gramercy Books, 2005. – 612 p.

BCSD - Bradford's Crossword Solver's Dictionary. - Harpercollins Publishers, 2010 – 896 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

ICCPR – International Covenant on Civil and Political Rights (Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966 entry into force 23 March 1976, in accordance with Article 49)

UDHR – The Universal Declaration of Human Rights (Adopted and proclaimed by the General Assembly of the United Nations on 10th December 1948) – <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>

Досліджуються інтердискурсивні зв'язки англомовних дискурсів політичної філософії і прав людини ООН. Постулюється, що завдяки езекутивної функції дискурсу ООН, концепти політичної теорії лексикалізуються як ключові слова епохи і стають провідниками символічного примушення до певних способів світосприйняття, цінностним орієнтаціям і моделям поведінки.

Ключові слова: дискурс, інтердискурсивність, можливі світи, концепт, концептуальний простір, світоформуючий дискурс

Исследуются интердискурсивные связи англоязычных дискурсов политической философии и прав человека ООН. Постулируется, что благодаря исполнительной функции дискурса ООН, концепты политической философии лексикализуются как ключевые слова эпохи и становятся проводниками символического принуждения к определенным способам мировосприятия, ценностным ориентациям и моделям поведения.

Ключевые слова: дискурс, созидающий миры дискурс, возможные миры, интердискурсивность, концептуальное пространство

Analysed have been interdiscourse relations of the English political philosophy and UN human rights discourses. The authors argue that due to its executive function, the UN discourse lexicalizes the political philosophy concepts as key words of the epoch. Such lexemes become mediators of symbolic compulsion and force people to accept the needed perception of the world, values and models of conduct.

Key words: discourse, world-building discourse, possible worlds, interdiscursivity, conceptual area